

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 5.

Een bewering:

Deze tekst van Paracelsus past bij de overgang tussen de middeleeuwen en de vroegmoderne tijd.

- 4p **10** Kies twee voorbeelden uit de tekst om deze bewering te ondersteunen en geef bij elk voorbeeld aan waarin Paracelsus zich aansluit bij de vroegmoderne tijd.

De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden vormde in de zeventiende eeuw een uitzondering op staatkundig gebied.

- 3p **11** Licht dit toe door:
- aan te geven wat de Republiek in staatkundig opzicht bijzonder maakte in de zeventiende eeuw en
 - uit te leggen dat deze bijzondere positie samenhang met het ontstaan van de Republiek.

Een ontwikkeling:

Omstreeks 1500 begint de Europese overzeese expansie vanuit Portugal en Spanje.

Omstreeks 1600 gaan ook Hollandse en Zeeuwse kooplieden handelsroutes zoeken naar Azië, Afrika en Amerika.

- 4p **12** Beschrijf deze ontwikkeling door:
- een **politiek** motief te noemen dat de Hollanders en Zeeuwen hadden voor het zoeken naar handelsroutes en
 - een gevolg te noemen van het ontdekken van deze handelsroutes voor de economie van de latere Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en
 - uit te leggen waardoor deze zestiende-eeuwse ontwikkeling past bij een beginnende wereldeconomie.

Gebruik bron 6.

De verhalen en tekeningen van John Stedman werden door abolitionisten in heel Europa gebruikt in hun strijd voor afschaffing van de slavenhandel.

Maar dit gedeelte uit het boek van John Stedman is voor de abolitionisten niet bruikbaar. Toch verhoogt dit fragment wél de betrouwbaarheid van deze bron voor een historisch onderzoek naar de leefomstandigheden van slaven in Suriname.

- 4p **13** Leg uit:
- waarom abolitionisten deze passage niet zouden willen gebruiken en
 - waardoor voor een historisch onderzoeker deze passage de betrouwbaarheid van Stedman als bron wél vergroot.

Gebruik bron 7.

De Franse Nationale Vergadering deelt de algemene kritiek die in de achttiende eeuw bestond op het ancien régime op het gebied van:

- 1 het bestuur
- 2 burgerrechten en
- 3 de bestaande maatschappelijke verhoudingen.

6p **14** Licht dit toe door:

- (zonder bron) bij elk van deze drie punten de kritiek op het ancien régime die in die tijd bestond, te noemen en
- (met bron) de verbetering aan te geven die de Nationale Vergadering voorstelt.

Vroegmoderne tijd

bron 5

In 1527 schrijft Paracelsus (1493-1541) arts en hoogleraar in Basel

De oude artsen hebben lang gedwaald. Als zij de natuur en haar krachten beter hadden onderzocht, waren ze dichterbij medische en filosofische bewijzen gekomen. Begrijp mij goed, de fundamenten waarop ik de geneeskunde bouw, zijn de filosofie, de astronomie en de alchemie van de klassieken. Maar wie weet niet dat de artsen van tegenwoordig tot de grootste schade van de zieken verkeerde diagnoses gesteld hebben, omdat zij al te slaafs de woorden van Hippocrates en Galenus (twee beroemde artsen uit de oudheid) gevolgd hebben?

bron 6

Van 1772 tot 1777 verblijft de Schots-Nederlandse beroepsmilitair kapitein John Stedman in Suriname. Hij houdt een dagboek bij waarin hij met veel tekeningen en beschrijvingen de soms wrede behandeling van slaven in Suriname laat zien. In 1796 wordt zijn dagboek uitgegeven. Een fragment hieruit

Verschillende slaven kopen hun vrijheid van hun meesters; sommigen kiezen er liever voor hun geld te bewaren, wanneer die meesters billijke mensen zijn. (Zij doen dit) omdat zij, zolang zij slaven blijven, van belastingen zijn vrijgesteld. Ik heb een neger gekend, een smid genaamd Joseph, aan wie men, vanwege zijn lange en trouwe diensten, de vrijheid had aangeboden. Hij weigerde dat zeer stellig en koos ervoor liever slaaf bij een goede meester te blijven. Joseph bezat zelf verscheidene slaven in eigendom; hij bewoonde een gemakkelijk en welgemeubileerd huis, en zelfs bezat hij enige stukken zilverwerk.

bron 7

Gedeelte uit de Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Burger, die op 26 augustus 1789 wordt aangenomen door de Franse Nationale Vergadering

Bijgevolg erkent en verklaart de Nationale Vergadering in aanwezigheid en onder bescherming van het Opperwezen, de volgende rechten van de mens en van de burger:

- 1 De mensen worden vrij en met gelijke rechten geboren en blijven dit. Maatschappelijke verschillen kunnen slechts op het algemeen welzijn gebaseerd worden. (...)
- 3 De oorsprong van iedere soevereiniteit ligt bij het nut dat de gemeenschap ervan heeft. Geen instantie, geen individu kan gezag uitoefenen dat daar niet uitdrukkelijk uit voortkomt. (...)
- 10 Niemand mag vanwege zijn opvattingen, zelfs godsdienstige, worden lastig gevallen, in zoverre dat hun uiting de door de wet ingestelde openbare orde niet verstoort.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.